

Nr 141.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om inrättande i vissa fall av icke-ordinarie folkskollärartjänst i skoldistrikt med distriktsöverlärare jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 203 har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 april 1952 under avdelning I föreslagit riksdagen att medgiva, att i skoldistrikt, där särskilda svårigheter föreligga att ordna den undervisning, från vilken distriktsöverläraren befriats, må på visst sätt inrättas icke-ordinarie folkskollärartjänst med tjänstgöringsskyldighet för innehavaren jämväl i ett angränsande skoldistrikt.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Åman* och *Ahlberg* (I: 479) och den andra inom andra kammaren av herr *Kyling m. fl.* (II: 641), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta inrättande i vissa fall av icke-ordinarie folkskollärartjänst med undervisningsskyldighet i slöjd i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 641.

Enligt folkskolestadgan skall i skoldistrikt med minst 10 läraravdelningar i regel finnas en distriktsöverlärare, vilken skall vara ordinarie folkskollärare i distriktet. För distriktsöverlärare skall skolöverstyrelsen enligt kungörelse 1946: 528 fastställa undervisningsskyldigheten per vecka, vilken skall stå i visst förhållande till antalet läraravdelningar i distriktet. Undervisningsskyldigheten skall exempelvis i distrikt med 10—19 läraravdelningar bestämmas inom latituden 18—26 veckotimmar och i distrikt med lägst 50 läraravdelningar utgöra 5 veckotimmar.

Med anledning av framställningar från flera skoldistrikt om inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänster, vilkas innehavare skulle fullgöra huvudsakligen undervisning, från vilken distriktsöverlärare enligt nämnda kungörelse befriats och för vilken eljest måste anställas timlärare, har *skolöverstyrelsen* framhållit, att svårigheter flerstädes uppkommit att tillfreds-

ställande ordna dylik undervisning. Då efter kommunindelingsreformens genomförande distriktsöverlärare anställas i de flesta skoldistrikt, anser överstyrelsen åtgärder böra vidtagas för att nämnda svårigheter i görligaste mån skola kunna undanröjas. Överstyrelsen har därför föreslagit särskilda bestämmelser angående inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänst i vissa fall, innebärande att i här avsedda fall skulle kunna inrättas icke-ordinarie folkskollärartjänst, förenad med tjänstgöring i två skoldistrikt eller med undervisning i slöjd högst 10 veckotimmar.

Vad först angår inrättande av för två distrikt gemensam tjänst, anför överstyrelsen, att i flera skoldistrikt distriktsöverlärarens undervisningsskyldighet torde komma att fastställas till 15 veckotimmar eller något därunder (omkring 25 läraravdelningar) samt att det i sådana fall kan visa sig lämpligt för två angränsande distrikt att gemensamt anställa en lärare för fullgörande av den undervisning, från vilken de båda distriktsöverlärarna befriats, enär full tjänstgöring (i regel 30 veckotimmar) skulle kunna beredas honom i överlärarnas avdelningar. En dylik anordning har redan tillämpats, nämligen i Ludvika landskommuns skoldistrikt (efter medgivande den 6 maj 1949 av Kungl. Maj:t). Överstyrelsen föreslår sålunda, att i distrikt med distriktsöverlärare må, där särskilda svårigheter föreligga att på annat tillfredsställande sätt anordna den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats, med vederbörande folkskolinspektörs medgivande, för högst ett år i sänder inrättas icke-ordinarie folkskollärartjänst med tjänstgöringsskyldighet för innehavaren jämväl i angränsande distrikt med distriktsöverlärare. Enligt förslaget skall tjänsten inrättas i det distrikt, som har det största antalet läraravdelningar. Överstyrelsen föreslår vidare, att de med tjänsten och dess uppehållande förenade kostnaderna skola, i den mån de ej täckas av statsbidrag, gäldas av skoldistriktet med den fördelning dem emellan, varom de överenskomma.

Beträffande förslaget om inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänst, vars innehavare skulle fullgöra viss del av sin undervisningsskyldighet i slöjd, anför överstyrelsen till en början, att en dylik anordning medför, att antalet lärartjänster i vederbörande distrikt skulle komma att överstiga antalet läraravdelningar. Enligt överstyrelsens mening utgör den omständigheten, att antalet tjänster överstiger antalet läraravdelningar, icke hinder för att statsbidrag utgår för samtliga tjänster. Överstyrelsen konstaterar dock, att detta icke direkt framgår av gällande bestämmelser.

Överstyrelsens förslag om inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänst med viss undervisningsskyldighet i slöjd innebär i huvudsak, att i skoldistrikt med distriktsöverlärare, där förutnämnda svårigheter att ordna undervisningen i distriktsöverlärarens avdelning föreligga men anordningen med en för två distrikt gemensam tjänst ej kan tillämpas, må med folkskolinspektörens medgivande för högst ett år i sänder inrättas icke-ordinarie folkskollärartjänst, vars innehavare må fullgöra högst 10 veckotimmar av

sin undervisningsskyldighet i slöjd, dock ej flera veckotimmar än dem, till vilka distriktsöverlärarens undervisningsskyldighet fastställts. Det skall emellertid enligt förslaget åligga skolstyrelsen att, utan åsidosättande av skäligen pedagogiska krav, i stället för undervisning i slöjd tilldela läraren undervisning i andra ämnen, för vilken statsbidrag till timlärararvode eljest skulle utgå. Vidare föreslår överstyrelsen, att även en för två distrikt gemensam lärare skall, om läraren ej kan beredas full tjänstgöring i andra ämnen än slöjd, kunna fullgöra sammanlagt högst 10 veckotimmar av sin undervisningsskyldighet i slöjd i ettdera eller båda distrikten.

Enligt *statskontorets* mening torde överstyrelsens förslag icke kunna bifallas utan riksdagens medgivande. Ämbetsverket vill icke motsätta sig förslaget i vad det avser inrättande av för två distrikt gemensam tjänst. Med hänsyn till de principiella och ekonomiska konsekvenserna avstyrker statskontoret däremot förslaget i vad det avser inrättande av tjänst med viss undervisningsskyldighet i slöjd.

Departementschefen, som förklarar sig kunna i huvudsak ansluta sig till skolöverstyrelsens förslag, i vad det avser inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänst, förenad med tjänstgöring i två skoldistrikt, har anfört bland annat följande.

Då timlärares avlöning helt täckes av statsbidrag, medan skoldistrikt bidrager till bestridande av lönekostnaderna för extra och extra ordinarie lärare, torde den föreslagna anordningen i stort sett icke medföra någon kostnadsökning för statsverket. Jag förutsätter, att skoldistriktet skola — utan hinder av det i statsbidragskungörelsen intagna förbudet mot kommunala tilläggsersättningar åt lärare — äga rätt att tilldela här avsedd icke-ordinarie lärare skäligen gottgörelse för kostnaderna för oundgängligen erforderliga resor mellan de båda distrikten. Resa med järnväg bör därvid ersättas efter klass III. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser rörande inrättande av ifrågavarande icke-ordinarie tjänster. Härvid torde viss ledning kunna erhållas av bestämmelserna rörande övningslärares fyllnadstjänstgöring. Ändring av avlöningsreglementet för folkskolan synes icke böra ske för här ifrågavarande ändamål.

Överstyrelsen har även föreslagit, att i skoldistrikt, där anordningen med för två distrikt gemensam lärartjänst icke kan tillämpas, skall kunna inrättas icke-ordinarie folkskollärartjänst, vars innehavare må fullgöra högst tio veckotimmar av sin undervisningsskyldighet i slöjd. Också en för två distrikt gemensam lärare skulle kunna få i tjänstgöringsskyldigheten inräkna slöjd. Jag inser, att en dylik anordning med slöjdundervisning i många fall skulle underlätta anskaffandet av kompetent lärare för den undervisning, från vilken distriktsöverläraren befriats, men jag är icke beredd att nu tillstyrka överstyrelsens förslag i detta hänseende.

I detta sammanhang har överstyrelsen funnit anledning att behandla frågan om huruvida statsbidrag kan utgå till fler lärartjänster i ett skoldistrikt än som motsvarar antalet läraravdelningar. Efter granskning av gällande bestämmelser i ämnet har överstyrelsen kommit till den slutsatsen, att så är möjligt. Jag finner det värdefullt, att klarhet i denna fråga vinnes, och vill därför framhålla, att jag delar överstyrelsens uppfattning.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har icke funnit sig böra biträda det i motionerna I: 479 och II: 641 framställda yrkandet. På grund härav och då utskottet icke funnit något att erinra mot vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 479 och II: 641, medgiva, att i skoldistrikt, där särskilda svårigheter föreligga att ordna den undervisning, från vilken distriktsöverläraren befriats, må i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 4 april 1952 förordat inrätta icke-ordinarie folkskollärartjänst med tjänstgöringsskyldighet för innehavaren jämväl i ett angränsande skoldistrikt.

Stockholm den 13 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 142.

Reservationer.

1:o) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Nils Theodor Larsson*, *Staxäng*, *Hoppe*, *Kollberg*, *Kyling* och fröken *Nygren*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till det i motionerna I: 479 och II: 641 framställda yrkandet och att alltså utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet har icke funnit annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag än att detsamma bort, såsom i motionerna I: 479 och II: 641 påyrkats, utökas med möjlighet att inrätta icke ordinarie folkskollärartjänst med viss begränsad undervisningsskyldighet jämväl i slöjd i enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit. På grund härav och då utskottet icke funnit något att erinra mot vad departementschefen anfört i fråga om statsbidrag till fler lärartjänster i ett skoldistrikt än som motsvarar antalet läraravdelningar, hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 479 och II: 641, medgiva, att i skoldistrikt där särskilda svårigheter föreligga att ordna undervisning, från vilken distriktsöverläraren befriats, må i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet förordat inrättas icke-ordinarie folkskollärartjänst med tjänstgöringsskyldighet för innehavaren jämväl i angränsande skoldistrikt.»

2:o) av herrar *Söderquist* och *Svensson* i Ljungskile.